

Зміст

Частина 1. Літо — маленьке життя	7
Частина 2. Синє море, жовтий пісок	153
Частина 3. Чуєш, мартини кричать?	203

– Піднімайся негайно!

Увірвався терпець. Уже й не треба вдавати зі себе злу виховательку. Така і є цієї хвилини, розлючена й недобра, після стількох закликів підвестися з ліжка.

– Вставай же, ледарю! Майже десята, а він все лежить-вилежується. Оце якби не я, то так би й валявся колодою. Підйом, кажу! Бігом у ванну, раз-два!

Галя посуває ходунки до ліжка, металева ніжка бамкає до батареї парового опалення. Дзвінко починається новий день.

Ковдру – набік. Впевненим, водночас обережним рухом береться за чоловікові щиколотки, перекладає його ноги на край ліжка. Віктор обурено вигукує: боляче! Однак сміється, йому лоскотно. Така гра. Йому подобається, коли вона отак верховодить, карбуючи слова, коли стоїть над ним руки в боки. Арія Одарки до Карася. Ні, нехай же чують люди, ні, не буду я мовчати!

Усе складається за відпрацьованою схемою, чіткою, як інструкція: допомогти підвестися, просунути його праву руку в отвір держака на стіні: для кого тут, питається, прикріпили цю штукенцію? Для тебе! Тож хапайся, тримайся, підтягуйся – а що ти думав? – ніхто за тебе це не зробить!

Без коментарів, без жодного лихого слова – слухняний і неагресивний нині – Віктор сідає, крекчучи, хапаючись водночас за держак і за поруччя ходунків, обережно намащує ногами підлогу. Звикає до вертикальної картини світу.

Подмухи ранкового вітерця гойдають довгі прозорі фіранки, напинають їх ніжно-зеленими вітрилами. Чоловіків погляд затримується на них, тоді помалу пливе вздовж вікна, наближається до Галиного обличчя й зупиняється.

– Що будемо робити?

Голос тихий, хрипкий, а все ж не такий безбарвний, як учора, і вираз очей усвідомлений, притомний. Віктор зараз тут, не у своєму світі, не деінде – він тут. Розкуйовджене зі сну волосся за останні пів року геть посивіло. Кількадогова неголеність вже перейшла у стадію бороди, це додає її власнику віку. Ніколи у нього не було бороди, тепер є. Приємна на дотик, коли торкатися щогою. Це інша гра. Якщо не вдаватися до ігор, то можна хибнутися з розуму, так усе змінилося останнім часом. Разюче. Геть усе, до дрібниць.

Чекати, не підганяти, зараз варто чекати, перш ніж Віктор спробує підвестися. Він має підвестися. Рухатись – обов'язкова щоденна вимога, життєво необхідна вправа, умова існування. Рух – це життя, каже лікарка. Ходити! – нагадує щоразу. Ходити!

– Голова крутиться... – чоловік обережно повертає голову; так несуть повну чашу, боячись розхлюпати.

– То посидь.

З її голосу вже випарувалися одарківські нотки, «Запорожець за Дунаєм» примовк до часу.

– Нема куди поспішати... – одказує стиха.

У їхньому спільному, тепер уже насправді спільному житті, немає суєти і хапливості. Це там, за вікном, миготіння

швидкостей: ранок-вечір, ранок-вечір, понеділок-субота, понеділок-субота... А тут, у приватному світі, де їх лише двоє, час спливає тихою ходою. А іноді й зупиняється.

Чоловік сидить, наче замислився. Жінка стоїть, дослухається до звуків із кухні, там чайник ось-ось закипить. Пташина зграйка за вікном зривається в повітря із черемхових заростей, гілки гойдаються, гублячи дрібне зелене листя. Щось птахів настрашило. Вітер похитує гілки, заносить до кімнати мішанку ароматів літа. Світ сповнюється звуками, запахами і барвами. Світ дає все як слід роздивитися, усе почути й відчутти, ніщо не проминає непоміченим, і все має значення.

– То що? – нагадує Галя.

Віктор киває: готовий.

Мовчазний обмін жестами: вона подає йому руку, він міцно стискає її.

– Раз-два... три!

З першого разу, як завжди, не вдається. Хоч вона й тягне його на себе, хоч він і силкується підвестися, тримаючись ще й за ходунки, і навіть затримується на півдорозі, наче важкоатлет штовхає штангу, та за якусь мить стає очевидно – в ногах правди немає. Похитнувся, подався назад, відпускаючи жінчину руку. Матрац натужно рипнув, просівши під ним.

Нічого, все гаразд.

Чайник свистить.

– Почекай на мене, – каже Галя. – Дивися, не втечи.

Суне в кухню. Повертається.

Іще раз.

Руки еднаються в замку. Не долоня в долоню, а зап'ястям до зап'ястя, пульс до пульсу – подвійним морським вузлом, каже Галя, так надійніше. Її права рука до ліктя в синцях.

– Раз-два... Три!

З гучним хрипким видихом «Га-аа!» чоловік підводиться й кладе руку на поруччя ходунків. Спирається на них, стоїть, похилившись. Стоїть... Зводить очі. Галя показує: норм, усе гаразд. А що зі спиною? Віктор випростовується наскільки може.

Хороший початок дня. Лише дві спроби, друга – вдала.

Попереду дорога до ванної. Поки чоловік її долатиме, Галя чимало встигне. Її персональний час розтягується слухняною гумою, розганяючи можливості й розсуваючи рамки. Жінки таке вміють: де у нього хвилинка, там у неї десять. Вона застеляє ліжко, він суне маршрутом спальня-лазничка.

Галі її робота вдається краще, дарма, що вона все робить на одній нозі, підібгавши ту, що до коліна в гіпсі. Сама собі нагадує собаку з підбитою лапою. Це перший в її житті перелом. Та ще й у такий невдалий час. Тепер вони з чоловіком та ще парочка, без усмішки крізь сльози не глянути. Особливий різновид гармонії: вона на милицях, він на ходунках.

Одним широким рухом згортає простирадло, на проша-рок церати порскає дезінфікуючою рідиною з пульверизатора, протирає шматом. Так, тут порядок.

Різкий звук змушує озирнутися – щось гримнуло на підлогу. Ні, все гаразд, даремно налякалася; це милиці загуркотіли, зсунувшись від стіни. Перекрили ходакові дорогу.

Віктор і бровою не повів, мовчки пнеться вперед, просто на перешкоду, зосередившись на своїй роботі. Галя хутко перебирається на колінах через двоспальне ліжко, кидається навперейми. Гіпс їй майже не заважає. Встигає випередити чоловіка, вихоплює милиці з-під його ходунків й очолює

процесію, витанцьовуючи на одній нозі, тримаючи в руках свої підпорки й вологе простирадло. Здорова ступня крутить лінію вигадливого свінгу: п'ятка-носок, п'ятка-носок, знак безкінечності на паркеті. Такими викрутасами відстань долається швидше, надто якщо руки зайняті і без милиць.

Тільки от здорова нога швидко втомлюється, ние і проситься на ліжку, на високу подушку, щоб застоюна кров відійшла від натомленої ступні, щоб полегкість охопила обидві ноги. Ще не час, підтримує Галя трудівницю, що взяла на себе подвійний тягар. Буде тобі нагорода – спокій і подушка, наразі терпи.

Простирадло опиняється у пральці, пластмасова мірка докидає дозу прального порошку, кнопка програмує скорочений режим прання. Тут теж порядок. А що у спальні? Гей, де ти є?

Він на півдорозі. Суне вздовж ліжка, на обличчі зосереджене напруження. Шаркає, переставляючи перед собою металеву конструкцію-помічницю: чотири ніжки, два поруччя, кілька перетинок, гумові ратиці. Розмірений глухий звук тух, тух, тух, тух наближається до порогу кімнати. Ходити – дуже важка робота. Здорові ноги про це нічого не знають.

На пральній машинці чекає чистий одяг. Тепла вода дзюрчить, наповнюючи ванну, це щоб лише ногам не холодно було. Віктор у ванні миється навстоячки. Інакше ніяк.

Галя вже на посту, у коридорі, на домашньому перехресті. Спирається на милицю справа, з боку здорової ноги, так зручніше – долоня на руків'ї, пластмасове сидельце під ліктем, зручна конструкція. Друга милиця стримить угору жезлом. Життєрадісний регулювальник керує дорожнім рухом.

Хоча стоп, чому дорожнім? Варіант неприйнятний.

Це ж море, так учора домовилися. Чоловік запитав: ми на морі? Жінка, повагавшись, погодилася: так.

Напинаються вітрила кольору весняної зелені. Рушник миготить у руці. Сигнальний прапорець кличе: сюди! сюди! триматися цього курсу! На мене!

А Віктор не бачить, його погляд – у підлогу.

Аж ось голос із пристані:

– Гей, на баркасі, повний вперед!

Шлюпка реагує. На шлюпці пожвавлення. А ось і вітання – рука підноситься вгору: спокійно, все під контролем.

– Пр-пропустіть баркас!.. – команда з суходолу. – Дотримуйтеся дистанції!

Ходункові ніжки постукують, шкребуться, крекчуть звуками спрацьованого мотора.

– Ма-нев-рую! – зухвала репліка з баркаса.

Збурюючи прибережні хвилі, перехняблене судно наближається до причалу.

Нічний памперс сповз, оголивши живіт. Погляд нарешті вперед, підборіддя вгору. Захриплий голос рипить, витягує щось дивне... невже пісню? Бурмоче російською, ковтаючи звуки, нерозбірливо, а тоді чітко й піднесено:

«...В рискованном деле морпех монолит!»

Кілька тижнів тому все було інакше. Часом видавалося, ніби їм удвох нема особливо про що говорити. Ще не потрібні були ходунки і милиці. Трекер на її руці фіксував кількість кроків, а під кінець дня на екрані висвічувалися цифри, що перевищували 10 000. Обов'язкова денна норма. Більше можна, менше ні.

Починалося найважливіше літо за все подружнє життя, що тривало вже тридцять п'ять років. Незбагнений час, сповнений знаками і дивами.

Перший день відпустки позначився доброю прикметою — подвійною веселкою після дощу. Галя вийшла із синового авто, ступила у вологу траву, роззирнулася, охопивши одним широким поглядом дві сьайливі кольорові арки у небі, одна чітка, друга розпливчата; віддалений гірський хребет і ближню кичеру з припнутим на схилі конем, що, потрушуючи гривовою, відганяє гедзів; крапчасті розсипи рожевої конюшини побіля студні; й лелеку, що планером ковзнув над черепичним дахом і зник за верхівками присадкуватих верб. Краса і радість довкола.

Давно сюди не приїжджали, у це місце у передгір'ї Карпат, де смачне повітря, де ноги легкі і прудкі, і погляд

повсякчас розкошує. Глибоко вдихнула, відчула себе повітряною кулькою, закружляла підстрибом, розкинувши руки і дивлячись в небо. Відпустка! Воля! Гори!

Син вибрався з автівки, подав руку батькові, допоміг йому вийти й кивнув до дружини: як тобі свекруха? Аня поправила окуляри на носі, поставила на землю торбу з харчами і теж заходилася кружляти.

Маємо те що маємо, – буркнув Віктор-старший до Віктора-молодшого. Той, посміюючись, дістав із кишені смартфон: тату, стань тут, ось тут, щоб за твоєю спиною було видно це кружляння дервішів. Відправлю відео братові-трудоголіку. Хай заздрить нам зі свого Києва!

Батько слухняно озирнувся до камери, скривився по-смішкою через плече. У блакитному спортивному костюмі, у жовтій футболці – улюблений одяг – кивнув запитально: все? Подибав подвір'ям дрібними старечими кроками. Хода його останнім часом геть змінилася, ледь човгає, ледь ноги волочить. Що за напасть!

Ціпок! Галя згадала, повернулася до автівки, принесла: куди ти без ціпка? А Віктор уже сидить на лавці, спираючись на вологе дерево обіруч, мружиться на сонці. Ще забуває про паличку, бо користується нею віднедавна, від початку літа, після чергового курсу лікування, після крапельниць та уколів, які мало чим допомогли. Не одразу й призвичаївся. Усе зволікав – може, обійдеться... Галя його підохочувала: ой, теж мені, проблема!

Надійна підтримка про всяк випадок, ото й усе. Колись це був обов'язковий атрибут містянина для неспішних променадів. Панський аксесуар. Піжонська забавка. Нема чого стидатися. Усе залежить від того, як ми самі сприймаємо певні речі.

Віктор бере у Галі з рук дерев'яну паличку, куплену в аптеці, стискає пластмасовий держак, тоді підводиться й суне подвір'ям. Вчора і позавчора він кільканадцять разів перепитував: коли вирушаємо? Коли їдемо?

Це Куричі намовили їх відпочити в горах. Слухайте, сказали, їдьте до нас хоча б на кілька днів, ось вам ключі. Ви все там знаєте, ви там свої. Де молоко замовити, де яйця – все відомо.

До тої хатинки в Карпатах наїжджали не раз і великими компаніями, і малими. Ігор Курич придбав її кілька років тому, відремонтував, назвав півжартома шале, так наче йшлося про швейцарські Альпи. А воно й причепилося: шале то й шале. Дерев'яна хатка, обмурована по низу річковим камінням, стала літнім притулком для сімейства Куричів і для Куричевих друзів. Вхідними дверима і ганком – на схід, вона протягом дня приймала в себе сонячні промені, сонце переходило від вікна до вікна, зазірало в усі кімнати, освітлюючи їх почергово. Затишний притулок без телебачення, без інтернету.

Та й хаті добре, коли вона не самотою, наполягали господарі, вона тішиться, коли в ній дихають, ходять, сміються, їдять, сплять. Коли вікна і двері відчинені. Нема сумнішого вигляду, як у покинутої хати.

Паперова інструкція на цвяшку при вході підказує, де що шукати – сірники, сокиру, ключі від дровітні, гриль-решітку для вогнища... Все продумано хазяйновитим Куричем до дрібниць. Живи у спокої – хоч кілька днів, хоч місяць.

Бажання і плани, звісно, це одне, реальність часом – зовсім інше. Бо саме в горах, де спокій і чисте повітря, джерельна вода і проста сільська їжа – відпочивай, людино, збирайся на сили – саме у цьому гірському раю Віктор іще більше заслаб.